

Výroční zpráva o lektorské činnosti za akademický rok 2012/2013

Lektor: Mgr. Renata Žiláková

Destinace: Ukrajina, Užhorod

Škola: Užhorodská národní univerzita

Fakultativní kurzy:

1. ½ úvazku lektora *Institut ekonomiky a mezinárodních vztahů UŽNU*; cca 17 – 24 let

1. skupina (po 14:45 – 16:05, st 14:45 – 16:05) ⇒ **54 studentů**

2. skupina (út 14:45 – 16:05, čt 14:45 – 16:05) ⇒ **34 studentů**

2. ¼ úvazku lektora *Katedra turismu Geografické fakulty UŽNU*; cca 17 – 24 let

Studenti navštěvovali semináře společně se studenty 1. skupiny mezinárodních vztahů.
⇒ 15 studentů (informace katedry)

Povinné kurzy:

1. ¼ úvazku lektora *Katedra slovenské filologie Filologické fakulty UŽNU*; 3. ročník cca 20 – 21 let

1. Katedra slovenské filologie 1. i 2. semestr 2012/2013 ⇒ **15 studentů**

2. Katedra ukrajinské filologie 1. i 2. semestr 2012/2013 ⇒ **15 studentů**

3. Katedra ruské filologie 2. semestr 2013 ⇒ **15 studentů**

Fakultativní kurzy v rámci UŽNU mimo hlavní úvazek lektora:

1. *Katedra politologie Fakulty sociálních věd UŽNU*; 5. ročník; cca 23 – 24 let

1 skupina (st 18:00 – 19:20, čt 18:00 – 19:20) ⇒ **20 studentů**

Dohromady: akademický rok 2012/2013 ⇒ **133** zapsaných studentů + **20** nezapsaných studentů = **153 studentů českého jazyka na Užhorodské národní univerzitě**

Výuka

Chod lektorátu a tedy i výuku výrazně ovlivnil fakt, že se jedná o nový lektorát, jehož koncepci bylo nutné v prvních měsících existence teprve vytvořit. Obtíže souvisely zejména s tím, že nebyly předem známy v podstatě žádné podmínky či požadavky na fungování lektorátu ze strany univerzity.

První rok existence lektorátu lze označit za přechodné období. Úvazek lektora byl rozdělen na tři fakulty, k nimž se přidala nakonec ještě fakulta čtvrtá (vizte výše). Přechodné období vyplnilo rok, v jehož průběhu byla vytvořena specializace Český jazyk v rámci Katedry slovenské filologie UŽNU. Tato specializace prošla akreditací a bude vyučována od následujícího akademického roku, tedy od akademického roku 2013/2014. V akademickém roce 2013/2014 bude úvazek českého lektora činit 2/3 na Katedře slovenské filologie Filologické fakulty UŽNU a 1/3 na Katedře turismu Geografické fakulty UŽNU.

V akademickém roce 2012/2013 byla výuka koncipována do dvou zásadních oblastí. Na Katedře slovenské filologie byl český jazyk vyučován jako druhý slovanský jazyk, na zbylých katedrách byl český jazyk vyučován jako jazyk cizí. Tomuto dělení odpovídaly také metody a formy výuky. V rámci Katedry slovenské filologie byl český jazyk vyučován komparativní metodou. Důraz byl kladen na shodné, podobné a rozdílné jevy v českém, ukrajinském, slovenském a ruském jazyce, a to jak z pohledu synchronního, tak z pohledu diachronního. Tento přístup umožnil studentům filologie hlubší vhled do problematiky slovanských jazyků obecně, zároveň jim též umožnil získat základy českého jazyka. Je nutné upozornit na celkem problematický fakt silné mezijazykové interference, zejména v případě, kdy studenti filologie ve třetím ročníku již velmi dobře hovoří slovensky. Domnívám se ale, že zvolený komparativní přístup umožnil právě tento zásadní problém celkem snadno překlenout. Vzhledem k absenci učebních materiálů, které by zvolený přístup zohledňovaly, klade tato metoda vysoké nároky na přípravy a erudici lektora obecně. Veškeré materiály jsem vytvářela v elektronické podobě. Studentům jsem je na vlastní náklady tiskla, též jsem je umisťovala na k tomuto účelu vytvořené internetové stránky, aby s nimi studenti mohli samostatně pracovat.

Čeština jako cizí jazyk je vyučována za pomoci učebnice *New Czech Step by Step*. Učebnice byly k dispozici až v druhé polovině prosince 2012. Celý první semestr jsem tedy neměla k dispozici žádné učebnice. Stejně jako v prvním případě jsem studentům všechny učební a výukové materiály vytvářela sama, inspirovala jsem se internetovými stránkami na podporu výuky podle učebnic *New Czech Step by Step*, aby byla zachována následná kontinuita výuky. Někdy bylo možné použít projektor. Všechny materiály pak byly umisťovány na internetové stránky, případně jsem je studentům kopírovala. Vzhledem k celkové koncepci učebnic *New Czech Step by Step* jsem jako výukový jazyk užívala zásadně češtinu. I přes zjevnou příbuznost jazyků (čeština, ukrajinština) tento fakt dělal zpočátku studentům problémy. Předpoklad, že se na Zakarpatí udržela jakási rámcová znalost či alespoň schopnost porozumět českému jazyku z dob společného státu, se ukázal jako naprosto mylný. Dá-li se říci, že je v Zakarpatí silný vliv cizího jazyka, pak je to jednoznačně jazyk maďarský, což výuce českého jazyka rozhodně nenapomáhá.

Forma ukončení kurzů

Fakultativní kurzy: Fakultativní kurz byl ukončen **zkouškou** po 2. semestru, která byla svou formou totožná pro všechny studenty fakultativních kurzů. Zkouška se skládala ze dvou částí, písemného testu a ústního rozhovoru na vylosované téma. Pro postup k ústní části zkoušky musel student dosáhnout minimálně poloviny maximálního počtu bodů v testu. Zkouška je koncipována podle českého vzoru, tedy studenti mohou zkoušku opakovat maximálně dvakrát. Hodnocení jsou stupni výborně (1), velmi dobře (2) a dobře (3). Studenti Institutu ekonomiky a mezinárodních vztahů UŽNU obdrží po úspěšném složení zkoušky certifikát o dosažené úrovni jazykových kompetencí. Všichni studenti, kteří vykonají zkoušku z českého jazyka a dosáhnou některé z uvedených známek, mohou na základě nabídky Generálního konzulátu ČR ve Lvově obdržet bezplatné vízum do České republiky.

Fakultativní kurzy ukončilo zkouškou **10 studentů**, z nichž **1 studentka** obdržela hodnocení **velmi dobře**, zbylých **9 studentů** pak hodnocení **výborně**.

Povinné kurzy: Hodnocení povinných kurzů probíhalo na základě pevně daného systému hodnocení stanoveného univerzitou, jenž se od českého zásadně odlišuje. Studenti jsou hodnoceni průběžně po celou dobu trvání semestru body. V průběhu semestru se píše modulová práce. Výsledné hodnocení vznikne na základě součtu bodů za práci v průběhu semestru a bodů za modulovou práci. Maximální počet bodů je 100.

Hodnocení je vyjádřeno písmeny A, B, C, D, E, FX, F, jimž jsou přiřazeny intervaly počtu bodů. V podstatě lze říci, že hodnocení A až E znamená, že student prošel (přičemž hodnocení A znamená nejlépe). Hodnocení FX a F znamená, že student nezískal potřebný počet bodů k tomu, aby úspěšně ukončil kurz.

Uvedený systém hodnocení je nastaven univerzitou tak benevolentně vzhledem ke studentům, že v principu není možné, aby byl student neúspěšný. Student, který dosáhl hodnocení B, nemusí mít ve výsledku odpovídající znalosti, pokud se bodově hodnotí docházka, domácí úkoly apod. (obvykle také znalosti chybí). Proto nelze dost dobře převést získané hodnocení na českou hodnotící škálu. Nebylo tedy možné říci, že student povinných kurzů získal převedeno na náš systém například hodnocení velmi dobře.

Aby také studenti povinných kurzů měli možnost obdržet bezplatná víza do ČR, museli složit navíc zkoušku totožnou jako studenti kurzů fakultativních (tato zkouška tedy pro ně nebyla povinná). Z celkového počtu 45 studentů, pro něž byly kurzy českého jazyka povinné, složili zkoušku **4 studenti**. Všichni obdrželi hodnocení **velmi dobře**.

Spolupráce s různými institucemi

V průběhu svého působení na Ukrajině jsem navázala spolupráci s několika občanskými sdruženími jak v Zakarpatí, tak ve Lvovské oblasti. V Užhorodu jsou v současné době 3 krajanské spolky: *Krajanský spolek Klub T. G. M., Užhorodská společnost české kultury J. A. Komenského* a *Krajanský spolek*. Nejužší spolupráci jsem navázala s posledně jmenovaným spolkem. V rámci své činnosti pro tento spolek jsem vyvíjela překladatelskou činnost, vyučovala jsem pravidelně český jazyk a realie České republiky. Dále podporuji vznik *Intelektuálního spolku přátel české kultury*. V tomto případě se nejedná o krajany, ale o milovníky české kultury a historie. Dále jsem navázala spolupráci se *Středoevropským centrem při UžNU*. Ve spolupráci s tímto centrem a *Katedrou politologie Fakulty sociálních věd UžNU* se odehrála v květnu letošního roku konference *Česká čtení*. V rámci této konference jsem vystoupila s příspěvkem na téma archeologie českých hradů. Dále jsem spolupracovala s *Českou besedou ve Lvově*. Velmi úzká a efektivní spolupráce byla navázána s *Generálním konzulátem České republiky ve Lvově*. Díky významné podpoře ze strany generálního konzulátu se podařilo vyřešit mnoho procesních problémů souvisejících s lektorátem. Generální konzulát podpořil lektorát také materiálně, knihami, brožurami atd. Významná byla též podpora logistická. V neposlední řadě se podařilo za významného přispění generálního konzulátu připravit několik kulturních a vzdělávacích akcí přímo ve Lvově, například veřejné přednášky o literatuře či historii nebo přednášky pro studenty na místní univerzitě.

Akce

Mezi akce pořádané v průběhu roku lektorátem českého jazyka a literatury lze zahrnout výstavy, veřejné přednášky, workshopy, komentované promítání filmů a komponovaná tematická setkání. Lektorát uspořádal za podpory Generálního konzulátu ve Lvově výstavu k *uctění památky Václava Havla* (tematické plakáty, informační panely, knihy, články aj.), výstavu *Zlatá bula sicilská*, dále pak výstavu ke *160 letům výročí J. Vrchlického* (přejato z Ústavu pro českou literaturu AV ČR) a výstavu ke *160 letům od vydání básnické sbírky Kytice* (výstava též přejata z Ústavu pro českou literaturu AV ČR). Výstavy J. Vrchlický a K. J. Erben byly doplněny projekcemi filmů *Noc na Karlštejně* (40 let od natočení filmu) a *Kytice*.

Lektorát pořádal v průběhu roku též výběrové přednášky určené všem zájemcům, které se konaly mimo hlavní výuku v prostorách univerzity obvykle v odpoledních hodinách. Přednášky se vždy vztahovaly k aktuálnímu tématu (např. *výročí 620 let od umučení Jana Nepomuckého*, *666 let od založení Univerzity Karlovy*, *Baťa a Užhorod*, *Gočár a Užhorod* atd.).

Před významnými svátky pořádal lektorát tematické workshopy, v nichž se mohli zájemci seznámit s tradičními českými zvyky, které se váží k jednotlivým svátkům, či se mohli naučit vařit typická jídla. Před vánočními svátky to bylo cukroví, bramborový salát aj. Před velikonočními svátky se zájemci učili barvit vajíčka nebo plést pomlázky. V rámci speciálních otevřených přednášek se zájemci mohli seznámit také s méně známými tradicemi, jaké se držely například na sv. Barboru, sv. Lucii či sv. Ambrože. Zcela neznámým svátkem

se ukázaly být české „Čarodějnice“, jež se snad svým charakterem blíží nejvíce svátku Noci Kupaly (tedy Jana Křtitele).

Patrně největšímu zájmu se těšila tematická odpoledne, která se obvykle odehrávala v univerzitní knihovně. V rámci takovýchto setkání si návštěvníci vyslechli přednášky významných osobností univerzity, zhlédli výstavu či film. Některá setkání měla charakter happeningu. Například při *uctění památky Václava Havla* jsme se připojili k myšlence vytvoření srdce ze svíček. Studenti a další návštěvníci akce si přinesli svíčky, z nichž jsme vytvořili srdce, četlo se z *Dopisů Olze* a zhlédli jsme film *Občan Havel*. Tato akce byla mimořádně vydařená, a to zejména svou neformální atmosférou. O události informovala i regionální televize a noviny. Dalším zajímavým komponovaným odpolednem bylo *odpoledne s českou literaturou*, kde byly představeny nové české knižní počiny. Vyslechli jsme přednášku a zhlédli výstavu.

Jak je uvedeno výše, pozornost lektora nebyla zaměřena výhradně na oblast Užhorodu, ale směřovala též do Lvova. Ve Lvově byly uspořádány dvě otevřené veřejné přednášky na téma *současná česká literatura a literární ceny* a vzpomínková přednáška k *výročí úmrtí Jana Palacha*. Další (lingvistická) přednáška byla proslovena na Univerzitě Ivana Franka.

Lektor českého jazyka a literatury reprezentoval též na několika odborných konferencích, a to výstupy jak z oblasti lingvistiky, tak z oblasti české historie a dějin umění.

Podmínky pro lektora v rámci univerzity

Lektorovi českého jazyka nebylo v letošním roce vyhrazeno žádné vlastní pracovní místo. V ideálním případě by měl lektor sídlit na všech třech potažmo čtyřech ústavech, ale toto nebylo z prostorového hlediska možné. Všechny ústavy, na nichž lektor působí, na něj nahlíží jako na externího pracovníka. Nejvstřícněji vůči lektorovi vystupuje Katedra slovenské filologie, která poskytla půl stolu pro práci. Vzhledem k omezenému prostoru ale nebylo možné ponechat na katedře jakékoli jiné technické nebo knižní zabezpečení lektorátu. Na žádném z ústavů nebylo k dispozici odpovídající technické vybavení. Institut mezinárodních vztahů někdy poskytl přenosný projektor. Katedra slovenské filologie byla v tomto ohledu velkorysejší, poskytla přenosný projektor vždy, když jej nepotřeboval žádný z kmenových pracovníků. V rámci univerzity nemá lektor při přípravě výukových materiálů nebo čehokoli, co souvisí s výukou, přístup k počítači ani k tiskárně. Veškeré materiály jsem studentům tiskla na vlastní náklady. Ve škole působí množství soukromých subjektů nabízejících podobné služby. Na univerzitě nebyl ani na kmenových počítačích dostupný internet. Zejména v zimním období docházelo k častým výpadkům elektrické energie. Od začátku prosince do poloviny února se v budovách univerzity netopilo. Podařilo se mi na tuto dobu vyjednat pro výuku prostory s vytápěním a elektrickou energií mimo samotnou univerzitu. Učebny pro povinnou výuku českého jazyka byly stabilní (Katedra slovenské filologie Filologické fakulty UŽNU). Učebny pro fakultativní výuku mi byly přiděleny, ale fakultativní výuka probíhala mimo pevný učební rozvrh. Musela jsem tedy dát často prostor jinému kmenovému učiteli

a pro studenty hledat učebny ad hoc. Materiální zabezpečení a podpora lektorátu ze strany univerzity byla nulová.

Výukové materiály z České republiky dorazily v polovině prosince. Vzhledem k počtu studentů je prozatím počet 30 učebnic nedostatečný, což se ukázalo jako docela zásadní problém, neboť výuka studentů byla značně dislokována, a v rámci poměrně velkého korpusu univerzity tak bylo nutné učebnice neustále přenášet. I pro mě, jako lektora, to bylo celkem náročné, protože nebylo možné zprvu učebnice na univerzitě ponechat, nebyl na ně prostor. Později se alespoň na polovinu učebnic prostor našel.

Ubytování lektora

Univerzita zajišťuje a hradí lektorovi ubytování na studentské koleji. Lektor je ubytován ve speciální části určené pro zaměstnance univerzity. Lektorovi je dán k dispozici jeden pokoj. Toaleta a sprchový kout jsou společné pro dva pokoje. Dva pokoje se sociálním zařízením tvoří buňku. Čtyři takovéto buňky mají společnou kuchyňku. Ubytování odpovídá studentskému standardu bydlení, na místní poměry je to ubytování slušné. Připojení k internetu není k dispozici, lektor si vše zařizuje sám. Výhodou ubytování je bezprostřední blízkost univerzity.

Problémy

Jako problematická se mi jeví veškerá formální jednání s úřady či univerzitou. Lektor musí být vždy zcela samostatný, aktivní a důsledný ve svých požadavcích. Vzhledem k tomu, že se na Ukrajině často a zásadně mění zákony, je nutné tento vývoj neustále sledovat. Lektor musí sám vyvíjet iniciativu v řešení i zdánlivě nedůležitých problémů, není možné spolehnout se na úřady či instituce, které mají s řešením problémů pomáhat. Procesní problémy související s pracovním povolením, vízovým řízením a vyřízením přechodného pobytu považuji za největší problém svého působení na Ukrajině.

Na závěr bych ráda připojila velké poděkování pracovníkům Vědecké knihovny Užhorodské národní univerzity, kteří vždy byli ochotni vyjít mi vstříc při pořádání všemožných akcí. Jejich pomoci si nesmírně vážím. Dále patří mé velké díky za obrovskou podporu celému Generálnímu konzulátu České republiky ve Lvově, bez jehož podpory si existenci lektorátu nelze představit.

Datum: 30. 7. 2013

Místo: Užhorod (Ukrajina)

Podpis: Žiláková Renata